

Березнівська районна рада
Рівненський державний гуманітарний університет
Рівненський центр маркетингових досліджень
Надслучанський інститут
Національного університету водного господарства та природокористування

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТА ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

МОНОГРАФІЯ

*За загальною редакцією
доктора економічних наук М.Х.Шершуна*

Рівне - 2016

УДК 338.48
ББК 65.43
П-27

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол №6 від 30 червня 2016 р.)*

Редакційна колегія: Шершун М.Х., д.е.н., провідний наук. співробітник Інституту агроекології та природокористування НААН України, Юхименко-Назарук І.А., к.е.н., доцент, декан факультету документальних комунікацій та менеджменту РДГУ; Микитин Т.М., к.т.н., доцент, завідувач кафедри менеджменту РДГУ; Дейнега І.О. – к.е.н., доцент кафедри менеджменту РДГУ; Бергаш Б.М., к.е.н., доцент кафедри менеджменту РДГУ; Коротун С.І., к.г.н., доцент, завідувач кафедри туризму НУВГП; Каменчук Л.І., голова Березнівської районної ради.

Рецензенти:

Маслак О.І., доктор економічних наук, професор, Кременчуцький національний університет ім.М.Остроградського

Матвійчук Л.Ю., доктор економічних наук, професор, Луцький національний технічний університет

Якимчук А.Ю., доктор економічних наук, доцент, Національний університет водного господарства та природокористування

Перспективи розвитку сільського та екологічного туризму в Україні: Монографія / За заг. ред. М.Х.Шершуна. Громадська організація „Рівненський центр маркетингових досліджень”. Рівне: Видавець Олег Зень, 2016. - 264 с.

ISBN 978-617-601-157-6

Монографія видається за матеріалами конференції „Перспективи розвитку сільського та екологічного туризму в Україні в рамках проекту „Розвиток сільського зеленого та екологічного туризму як планомірна складова економічного розвитку Березнівського району”, що впроваджується Березнівською районною радою (вул. Київська, 6, м. Березне Рівненської області, 34600, +380365353390, berezne_rada@ukr.net) спільно з громадською організацією „Рівненський центр маркетингових досліджень” (вул. Ст. Бандери, 39а, м. Рівне, 33014, taras_m@ukr.net), Надслучанським інститутом Національного університету водного господарства та природокористування (вул.Чорновола, 25 м.Березне Рівненської обл., 34600, +380365356746, lisinstitut@ukr.net).

УДК 338.48
ББК 65.43

За зміст публікації повну відповідальність несуть автори.
Зміст публікації не є відображенням офіційної позиції Європейського Союзу

ISBN 978-617-601-157-6

© Рівненський центр маркетингових досліджень, 2016

Проект впроваджується Березнівською районною радою
вул.Київська, 6 м.Березне Рівненської області, 34600
+380365353390
e-mail:
berezne_rada@ukr.net

Проект фінансується ЄС
Представництво
Європейського Союзу в
Україні:
Київ, 01033,
вул.Володимирська, 101
тел.: +380443908010,
факс: +380443908015

Європейський Союз складається з 28 держав-членів та їх народів. Це унікальне політичне та економічне партнерство, засноване на цінностях поваги до людської гідності, свободи, рівності, верховенства права і прав людини. Понад п’ятдесят років нам знадобилось для створення зони миру, демократії, стабільності і процвітання на нашому континенті. Водночас нам вдалось зберегти культурне розмаїття, толерантність і свободу особистості. ЄС налаштований поділитись своїми цінностями та досягненнями з країнами-сусідами ЄС, їх народами, та з народами з-поза їх меж.

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ

1. **Андрощук М.С.**, головний бухгалтер Рівненського державного гуманітарного університету
2. **Бабікова К.О.**, канд. с.-г. наук, старший викладач кафедри освіти дорослих факультету перепідготовки та підвищення кваліфікації Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (м.Київ)
3. **Берташ Б.М.**, канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту Рівненського державного гуманітарного університету (м.Рівне)
4. **Блажкевич Т.П.**, канд. екон. наук, доцент кафедри екологічної безпеки та економіки природокористування Житомирського національного агроекологічного університету (м.Житомир)
5. **Бобровський А.Л.**, канд. техн. наук, с.н.с., професор кафедри менеджменту Рівненського державного гуманітарного університету (м.Рівне)
6. **Божук Т.І.**, доктор географ. наук, доцент кафедри туризму Національного університету „Львівська політехніка” (м.Львів)
7. **Брухлій Б.В.**, головний спеціаліст сектору культури і туризму Корецької районної державної адміністрації (м.Корець)
8. **Волошин В.С.**, канд. екон. наук, доцент кафедри економічної кібернетики Національного університету водного господарства та природокористування (м.Рівне)
9. **Дейнега І.О.**, канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту Рівненського державного гуманітарного університету (м.Рівне)
10. **Дейнега О.В.**, канд. екон. наук, завідувач кафедри економіки та маркетингу Рівненського інституту слов'янознавства КСУ (м.Рівне)
11. **Димченко Н.С.**, канд. психол. наук, доцент кафедри менеджменту Рівненського державного гуманітарного університету (м.Рівне)
12. **Ісаєнко В.М.**, доктор біолог. наук, декан факультету перепідготовки та підвищення кваліфікації Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (м.Київ)
13. **Корж Н.В.**, доктор екон. наук, доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Вінницького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету (м.Вінниця)
14. **Костюкевич Р.М.**, канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту Національного університету водного господарства та природокористування (м.Рівне)
15. **Костюкевич А.М.**, канд. екон. наук, старший викладач кафедри трудових ресурсів і підприємництва Національного університету водного господарства та природокористування (м.Рівне)
16. **Кудінова І.П.**, канд. екон. наук, доцент кафедри аграрного консалтингу та сервісу Національного університету біоресурсів і природокористування України (м.Київ)
17. **Кудла Н.Є.**, канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту та комерційної діяльності Львівського інституту економіки і туризму (м.Львів)
18. **Куцай Н.С.**, канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту та маркетингу Луцького національного технічного університету (м.Луцьк)
19. **Куницький М.П.**, доктор іст. наук, доцент кафедри туризму Луцького інституту розвитку людини Університету „Україна” (м.Луцьк)
20. **Кратт О.А.**, доктор екон. наук, завідувач кафедри маркетингу Кременчуцького національного університету ім.М.Остроградського (м.Кременчук)
21. **Локутова О.А.**, канд. с.-г. наук, доцент кафедри аграрного консалтингу та сервісу Національного університету біоресурсів і природокористування України (м.Київ)
22. **Лукомська О.І.**, викладач кафедри економічної теорії Рівненського державного гуманітарного університету (м.Рівне)
23. **Мальчик М.В.**, доктор екон. наук, завідувач кафедри маркетингу Національного університету водного господарства та природокористування (м.Рівне)

24. **Машта Н.О.**, канд. техн. наук, доцент кафедри менеджменту Рівненського державного гуманітарного університету (м.Рівне)
25. **Мініч А.П.**, канд. філософських наук, старший викладач кафедри культурології та філософії Національного університету „Острозька академія” (м.Острог)
26. **Микитин Т.М.**, канд. техн. наук, доцент кафедри менеджменту Рівненського державного гуманітарного університету (м.Рівне)
27. **Нездоймінов С.Г.**, канд. екон. наук, доцент кафедри економіки та управління туризмом Одеського національного економічного університету (м.Одеса)
28. **Онищук Н.В.**, ст. викладач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ (м.Вінниця)
29. **Онопрійчук А.С.**, радник (м.Київ)
30. **Онопрійчук Д.С.**, експерт-радник (м.Київ)
31. **Остапчук С.М.**, канд. техн. наук, доцент кафедри геодезії та картографії Національного університету водного господарства та природокористування (м.Рівне)
32. **Попко О.В.**, канд. екон. наук, доцент кафедри маркетингу Національного університету водного господарства та природокористування (м.Рівне)
33. **Почтовюк О.Б.**, доктор екон. наук, декан факультету менеджменту Кременчуцького національного університету ім.М.Остроградського (м.Кременчук)
34. **Прокопчук А.В.**, аспірант, Національний університет водного господарства та природокористування (м.Рівне)
35. **Рибачук Т.Л.**, здобувач кафедри менеджменту Рівненського державного гуманітарного університету (м.Рівне)
36. **Самборський І.О.**, канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту Рівненського державного гуманітарного університету (м.Рівне)
37. **Самоліук Н.М.**, канд. екон. наук, доцент кафедри трудових ресурсів і підприємництва Національного університету водного господарства та природокористування (м.Рівне)
38. **Семенова Ю.М.**, аспірант, Національний університет водного господарства та природокористування (м.Рівне)
39. **Сидорук С.В.**, канд. екон. наук, старший викладач кафедри менеджменту та маркетингу Луцького національного технічного університету (м.Луцьк)
40. **Степанюк О.О.**, аспірант, завідувач лабораторії ІКТ факультету перепідготовки та підвищення кваліфікації Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (м.Київ)
41. **Сушик О.Г.**, канд. пед. наук, доцент кафедри КТ Луцького національного технічного університету (м.Луцьк)
42. **Фастовець О.О.**, канд. пед. наук, доцент кафедри туризму Національного університету фізичного виховання та спорту України (м.Київ)
43. **Щербань О.**, канд. іст. наук, директор ЕкоАгросадиби салон-студія „Лялина Світлиця” (смт.Опішня, Полтавська область)
44. **Шершун М.Х.**, доктор екон. наук, старший науковий співробітник інституту агроєкології та природокористування НААН України (м.Київ)
45. **Щесюк С.В.**, старший викладач кафедри менеджменту Рівненського державного гуманітарного університету (м.Рівне)
46. **Янчук О.Є.**, канд. техн. наук, доцент кафедри геодезії та картографії Національного університету водного господарства та природокористування (м.Рівне)
47. **Янчук Р.М.**, канд. техн. наук, доцент кафедри геодезії та картографії Національного університету водного господарства та природокористування (м.Рівне)

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	7
РОЗДІЛ 1.Теоретико-методологічні аспекти управління в економіці сільського та екологічного туризму.....	9
1.1. <i>Костюкевич Р.М., Костюкевич А.М.</i> Застосування методологій бізнес-моделювання та проектного менеджменту у системі стратегічного розвитку зеленого туризму.....	9
1.2. <i>Кудінова І.П.</i> Сільський зелений туризм як форма підприємництва у сільській місцевості.....	15
1.3. <i>Кудла Н.Є.</i> Роль органів місцевого самоврядування, місцевої спільноти і громадських організацій у розвитку сільського туризму.....	22
1.4. <i>Лукомська О.І.</i> Значення диверсифікації агробізнесу в умовах розвитку сільського зеленого туризму.....	33
1.5. <i>Локутова О.А., Онопрійчук А.С., Онопрійчук Д.С.</i> Особливості інформаційно-консультаційного забезпечення (дорадництва) у сфері сільського зеленого туризму в Україні.....	42
1.6. <i>Мініч А.П.</i> Етичні проблеми розвитку сільського туризму: християнський аспект.....	48
1.7. <i>Остапчук С.М., Прокопчук А.В.</i> Аналіз використання супутникових знімків при проектуванні екологічних стежок.....	54
1.8. <i>Самоліук Н.М.</i> Сутність сільського туризму та умови його розвитку в Україні.....	62
1.9. <i>Щесюк С.В.</i> Проблематичність формування туристичної індустрії місцевого рівня.....	71
1.10. <i>Янчук О.Є., Янчук Р.М.</i> Наповнення даними цифрових карт для мобільних туристичних додатків.....	75
РОЗДІЛ 2. Екологічні аспекти розвитку сільського зеленого туризму.....	90
2.1. <i>Бабікова К.О., Степанюк О.О., Ісаєнко В.М.</i> Інтегративний інноваційний підхід в організації та розвитку сільського зеленого туризму в Україні.....	90
2.2. <i>Блажкевич Т.П.</i> Сучасні теоретичні уявлення економіки туризму та економіки природокористування.....	96
2.3. <i>Бобровський А.Л., Рибачук Т.Л.</i> Необхідність підвищення ефективності використання вітчизняних туристично-рекреаційних ресурсів.....	105
2.4. <i>Брухлій Б.В.</i> Екологічні аспекти організації туризму в сільській місцевості.....	114
2.5. <i>Корж Н.В.</i> Екологічний туризм: етимологія та тенденція розвитку.....	120
2.6. <i>Семенова Ю.М.</i> Перспективи розвитку екологічного туризму у контексті екологізації економіки.....	127
РОЗДІЛ 3. Регіональні особливості організації та розвитку сільського зеленого та екологічного туризму.....	133
3.1. <i>Божук Т.І.</i> Сільський та екологічний туризм у складі рекреаційно-туристичних дестинацій для потреб активного відпочинку та стаціонарної рекреації (на прикладі Жовківського району Львівської області).....	133
3.2. <i>Берташ Б.М., Шериун М.Х.</i> Сільський та екологічний туризм як планомірна складова економічного розвитку регіонів та залучення інвестицій.....	145
3.3. <i>Кудла Н.Є.</i> Активність органів місцевого самоврядування у розвитку туристичних послуг у сільській місцевості Карпатського регіону.....	152
3.4. <i>Нездоймінов С.Г.</i> Потенціал розвитку сільського зеленого туризму Одеського регіону.....	164

3.5. <i>Маишта Н.О.</i> Проблеми та перспективи розвитку велосипедного туризму на території Надслучанського регіонального ландшафтного парку.....	170
3.6. <i>Микитин Т.М.</i> Організація та проектування екологічних стежок у регіональних ландшафтних парках.....	176
3.7. <i>Почтовюк О.Б., Самборський І.О., Андрощук М.С.</i> Регіональні організаційні аспекти розвитку ринку сільського зеленого туризму.....	180
3.8. <i>Сидорук С.В., Куцай Н.С.</i> Характеристика територіальної організації готельних послуг для туристів, бізнесменів, транзитників на прикладі Волинської області.....	186

РОЗДІЛ 4. Маркетингове забезпечення розвитку сільського зеленого та екологічного туризму в Україні та регіонах.....195

4.1. <i>Волошин В.С., Дейнега О.В.</i> Маркетингові інформаційні системи як засіб автоматизації прогнозування на ринку послуг сільського зеленого та екологічного туризму в Україні....	195
4.2. <i>Дейнега І.А., Крат О.А.</i> Формирование комплекса маркетинга в предпринимательской среде на рынке сельского зеленого туризма.....	201
4.3. <i>Кудінова І.П.</i> Інструменти маркетингового забезпечення розвитку сільського зеленого туризму в Україні.....	207
4.4. <i>Мальчик М.В., Попко О.В., Онищук Н.В.</i> Структурно-логічна послідовність формування системи маркетингу співпраці туристичних підприємств.....	215
4.5. <i>Сушик О.Г., Куницький М.П.</i> Методи популяризації сільського зеленого туризму.....	226

РОЗДІЛ 5. Перспективні технології підготовки фахівців у сфері туристичної діяльності.....232

5.1. <i>Димченко Н.С.</i> Основні аспекти професійної підготовки майбутніх менеджерів туризму у вищих навчальних закладах.....	232
5.2. <i>Кудла Н.С.</i> Агротуристичне дорадництво та підготовка кадрів у сфері сільського туризму.....	237
5.3. <i>Фастовець О. О.</i> Актуальні форми підготовки фахівців для сфери сільського екологічного туризму	247
5.4. <i>Щербань О.</i> Атрактивні майстер-класи в ЕкоАгроСадибі „Лялина Світлиця” як способи промоції етнокультурного туризму Полтавщини.....	258

парку, як території на якій існує усе необхідне для розвитку велотуризму. Велорух потрібно пропагувати як привабливий альтернативний транспорт.

Маючи стільки наявних туристичних ресурсів НРЛП гарантовано буде конкурентоспроможним в якості території для веломандрівок на регіональному, національному, міжнародному ринку туристичних послуг.

Джерела інформації

1. Жданович О.В. Велосипедний туризм. Методичний посібник / О.В. Жданович. – Ужгород, 2010. – 37 с.
2. Лазор С. Сучасний стан та перспективи розвитку велосипедного туризму в Надвірнянському районі Івано-Франківської області / С. Лазор // Вісник Львівського університету. Серія географічна. 2013. Випуск 43. Ч. 1. - с. 315–320.
3. Шаталова Э.В. Велосипедный туризм: специфика и региональные особенности / Э.В. Шаталова, С.А. Гокк // Ползуновский альманах. – 2009. - № 3. – Т.2. – С. 344 – 346 [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://elib.altstu.ru/elib/books/Files/pa2009_3_2/pdf/344shatalova.pdf.
4. ЗВІТ №1/2015 за результатами розробки деталізованого веломаршруту (еко-стежки) для одноденного походу на території Надслучанського регіонального ландшафтного парку згідно з договором №20 від 28 травня 2015 р., укладеним між Березнівською районною радою та громадською організацією „Спілка велосипедистів Рівного”. – Рівне: ГО „Спілка велосипедистів Рівного”, 2015. – 34 с.
5. ЗВІТ №2/2015 за результатами розробки деталізованого веломаршруту (еко-стежки) для прогулянок на території Надслучанського регіонального ландшафтного парку згідно з договором №20 від 28 травня 2015 р., укладеним між Березнівською районною радою та громадською організацією „Спілка велосипедистів Рівного”. – Рівне: ГО „Спілка велосипедистів Рівного”, 2015. – 26 с.

3.6.Організація та проектування екологічних стежок у регіональних ландшафтних парках

Рациональне використання природних ресурсів стає основною проблемою сьогодення. Особлива увага приділяється природно-заповідним територіям, до яких згідно чинного законодавства застосовується спеціальні режими їх використання. У національних природних парках таких об'єктів природно заповідного фонду є достатня кількість, що робить дану проблему ще більш актуальною. Для цього можна використати екологічний туризм, який набуває все більшої популярності в світі і в Україні.

Зростання потоку туристів у національні природні парки з одної сторони створює певні проблеми, так як має місце загроза для природних ландшафтів. Однак для регулювання неконтрольованого потоку туристів можна використовувати екологічні стежки, які впорядкують рух туристів на об'єктах природно-заповідного фонду та нададуть їм більше корисної інформації про відвідувану територію.

На сьогодні питання методології проектування та створення екологічних стежок розглядалось багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими. Зокрема у роботах Дідуха Я.П., Єрмоленко В.М., Крижанівської О.Т., Чижової В.П., Комова В.В., Орестова Я.І., Галкіна С.І., Калашнікової Л.В., Дойко Н.М. У роботах дається опис методології, приводяться конкретні приклади проектування екологічних стежок. Є багато робіт педагогічного напрямку, які присвячені організації еколого-просвітницької роботи. В Україні є достатньо напрацювань щодо створення екологічних стежок у національних парках [5], ботанічних садах [6], дендропарках [3, 7], лісових заказниках [1]. Разом з тим, слід зазначити, що автори не конкретизують чітко етапи проектування стежок та не розглядається питання використання сучасних ГІС технологій при розробці стежок та їх подальшому використанні, що є важливим для молоді та просування екостежок у мережі internet.

З давніх-давен люди подорожували. В основі цих подорожей було, в тому числі, пізнання нового для себе. З часом виник термін екскурсія, який Володимир Даль пояснює його таким чином: „Екскурсія, проходка, прогулянка, вихід на пошук чогось, для збору трав та інше”. Цікаво, що на сьогодні серед різноманітних видів екскурсій, значну роль відводиться природничим екскурсіям, які отримали назву екологічних стежок.

Історія створення екологічних стежок починається у кінці ХІХ ст. У 1880 р. в Одесі створюється Кримський гірський клуб з філіями в Ялті та Севастополі, який у 1899 р. створив „Штангієвську стежку”. Згодом у 1916 р. за 7 км від м.Судак вздовж гірських скель

прокладено Голіцинську стежку. Виникають перші спеціалізовані російськомовні журнали „Екскурсійний вісник”, „Шкільні екскурсії і шкільний музей”, які можна було придбати в Києві, Одесі, Харкові та інших містах України.

Відомо, що найдовшою в світі екологічною стежкою (довжина – 3440 км) є Апалачська, прокладена у 20-х рр. XIX ст. Засновником її вважається Бентон Маккей. Він запропонував цю стежку, як проект регіонального розвитку, благоустрою території. Будувалася Апалачська стежка з 1921 р. (коли було запропоновано проект) до 1937 р. Сьогодні, звичайно, вона набула іншого вигляду, однак і нині перебуває за межами старої дороги задля збереження лісових масивів [4]. У Естонії, Литві, Росії, Польщі екологічні стежки користуються достатньою популярністю. [8]

В середині 80-тих років минулого століття Н.Лейпером був введений термін «туристська дестинація», як географічна територія, яка приваблює і задовольняє потреби значної групи туристів [9]. Розвиток дестинацій привів до створення моделі „чотири А”, автори якої вчені з Данської академії туризму О.Йоргенсен, К.Купер і Д.Флетчер розглядають дестинацію як взаємозв’язок таких елементів:

- пам’ятки (attractions) - природні, культурно-історичні, архітектурні та інші туристичні ресурси, що приваблюють туристів, спонукають до здійснення подорожі;
- доступність (access) – місцевий транспорт і транспортні комунікації;
- зручності (amenities) – інфраструктура туризму (засоби розміщення, заклади ресторанного господарства, розваг, торгівлі тощо);
- посередники та допоміжні служби (ancillary services) [10].

Для Рівненської області туристичними дестинаціями можуть стати регіональні ландшафтні та національний природний парк [11]. Екологічні стежки будуть візитними картками природних парків.

Розробка екостежок здійснювалася у рамках реалізації проекту „Розвиток сільського зеленого та екологічного туризму як планомірна складова економічного розвитку Березнівського району”, підтриманого Європейським союзом у рамках програми „Підтримка політики регіонального розвитку в Україні”.

Надслучанський регіональний ландшафтний парк включає у себе 14 природно-заповідних об’єктів, серед яких 6 заказників, 7 пам’яток природи, заповідне лісове урочище (табл. 3.11).

Таблиця 3.11

**Об’єкти природно-заповідного фонду
Надслучанського регіонального ландшафтного парку**

№ з/п	Назва	Категорія ПЗФ	Площа, га	Дата створення
1	Соколіні гори	Ландшафтний заказник	510,0	22.11.1983
2	Більчаківський	Лісовий заказник	17,0	22.11.1983
3	Остроганський	Лісовий заказник	168,4	19.03.1999
4	Березівський	Лісовий заказник	23,7	05.03.2004
5	Болото „Гало”	Ботанічний заказник	6,5	05.03.2004
6	Марининсько-Устянські граніти	Геологічний заказник	85,0	22.11.1983
7	Болото-блюдце	Комплексна пам’ятка природи	1,2	05.03.2004
8	Старі дуби	Комплексна пам’ятка природи	1,0	05.03.2004
9	Вовкова	Ботанічна пам’ятка природи	13,9	19.03.1999
10	Страусове перо	Ботанічна пам’ятка природи	20,2	05.03.2004
11	Плющ звичайний	Ботанічна пам’ятка природи	13,0	05.03.2004
12	Лісове болітце	Ботанічна пам’ятка природи	3,5	05.03.2004
13	Більчаківське джерело	Гідрологічна пам’ятка природи	3,0	22.11.1983
14	Очеретяне	Заповідне болотне урочище	1,3	05.03.2004

На території парку виявлено 77 рідкісних видів рослин, з яких одна (смілка литовська) занесена до Європейського Червоного списку, 19 – до Червоної книги України, 57 – регіонально рідкісні види [12]. Слід зазначити, що на території Надслучанського парку маємо ряд цікавих історичних об'єктів, які можуть стати цікавими атракціями для екологічних стежок.

Територія Надслучанського регіонального ландшафтного парку, природні особливості та місцевість якого характеризуються своїми неповторними ландшафтами, що утворилися насамперед завдяки виходу давніх кристалічних порід на денну поверхню, утворивши так званий Український кристалічний щит. Туристи мають унікальну можливість спостерігати своєрідний поліський гірський рельєф із багатою флорою та фауною.

Процес розробки екологічних стежок (піших, кінних, велосипедних) включав наступні важливі етапи;

- визначення перспективних напрямів проходження стежок;
- наукове дослідження території проєктованої стежки;
- прокладання та маркування екологічних стежок.

На першому етапі спеціалісти намічали маршрути, із врахуванням атракцій. Доцільно на один маршрут включати не більше 10 об'єктів для перегляду. При розробці напрямів проєктували маршрут із врахуванням наявних об'єктів ПЗФ та історичних пам'яток, якими багата поліська земля. Тобто проєктовані стежки мають комплексний характер. Для проведення робіт залучали екскурсоводів, велосипедистів, екологів, краєзнавців.

На другому етапі проводилась комплексна експедиція по проєктованому напрямку екологічної стежки. У склад експедиції входили екологи, ботаніки, дендрологи, геодезисти, історики. Результатом їх роботи став аналіз природно-кліматичних умов території, детальний опис оглядових точок на екологічній стежці та карта-схема екологічної стежки.

Згодом проводилось маркування екологічних стежок, створення місць відпочинку по уже визначеному маршруту.

Звіти про проведені дослідження включали у себе такі важливі розділи:

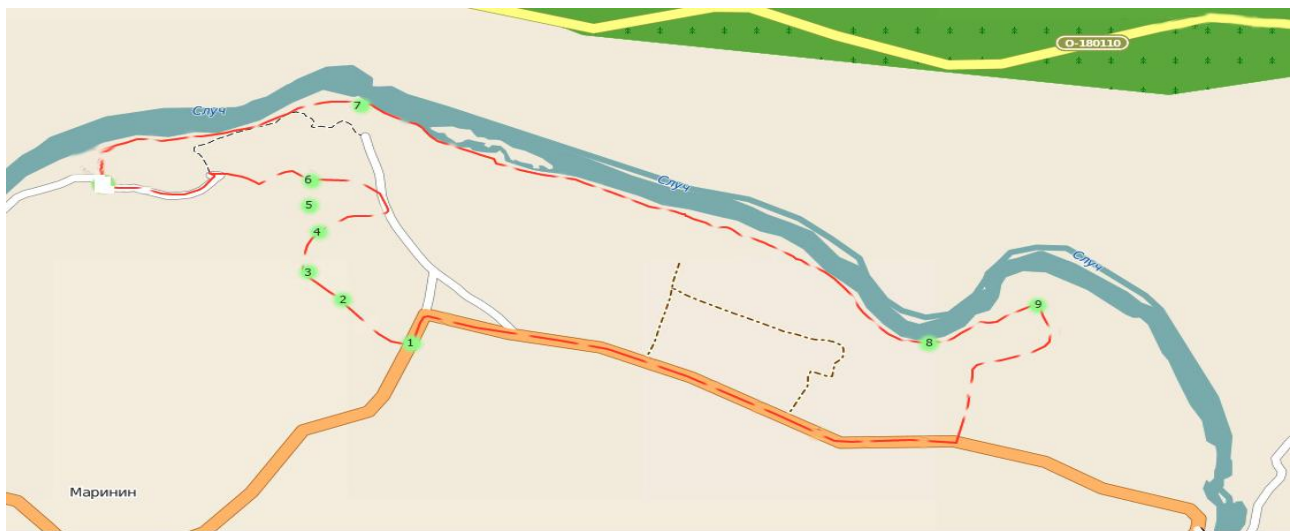
- карта-схема маршруту пішохідної стежки,
- загальна характеристика маршруту пішохідної екологічної стежки,
- коротка характеристика природно-екологічних умов території прокладання пішохідної екологічної стежки,
- характеристика видових (оглядових) майданчиків маршруту екологічної стежки,
 - правила техніки безпеки під час проходження маршруту екологічної стежки,
 - додатки.

Основним документом екологічної стежки є карта-схема. На рис.3.19 приведено таку карто-схему.

До її розробки залучали геодезистів. Важливим, при проєктуванні екологічних стежок, використання сучасних інформаційних технологій. Зокрема застосування елементів ГІС при проєктуванні екологічних стежок, що дозволить за допомогою сучасних смартфонів подорожувати по розробленим екологічним стежкам.

В рамках реалізації проєкту розроблено 9 екологічних стежок. В табл. 3.12 приведено основні характеристики проєктованих екологічних стежок.

Для туристів було розроблено елементи навігаційної системи, яка отримала назву „Стежки Случа”. В основі роботи розробленої системи покладено можливості GoogleMaps. Завдяки цій роботі було створено 113 об'єктів на основній карті Google для вирішення задач навігації, зареєстровано інформації по 9 екологічних стежках. Інформація про видові точки містить відомості про її назву та номер на визначеній екологічній стежці, географічні координати, посилання на сайт проєкту, опис пункту, а також кілька фотографій.

Умовні позначення:

● - Пішохідний маршрут "Щербовець"

1. Етнопоселення 2. Яри Маринина 3. Вільхове болото 4. Родонове джерело 5. Преображенська церква в с. Маринин

6. Староруське городище 7. Замкова гора 8. Різноманіття папоротей 9. Урочище Щербовець

Рис. 3.19. Карта-схема пішохідної екологічної стежки „Щербовець”

Таблиця 3.12

Оглядіві майданчики, місця для відпочинку на екологічній стежці "Щербовець"

№ точки	Назва точки	Географічні координати (отримані за допомогою GPS-навігатора)
001	Етнопоселення	Широта: 50.810393 Довгота: 27.116670
002	Яри Маринина	Широта: 50.811678 Довгота: 27.114039
003	Вільхове болото	Широта: 50.812815 Довгота: 27.112247
004	Родонове джерело	Широта: 50.810467 Довгота: 27.136099
005	Вид на Преображенську церкву	Широта: 50.815151 Довгота: 27.111233
006	Преображенська церква в с. Маринин	Широта: 50.814661 Довгота: 27.110894
007	Староруське городище	Широта: 50.815383 Довгота: 27.109061
008	Замкова гора	Широта: 50.817378 Довгота: 27.114849
009	Різноманіття папоротей	Широта: 50.810467 Довгота: 27.136099
010	Урочище Щербовець	Широта: 50.811603 Довгота: 27.140046

Таблиця 3.13

**Основні характеристики екологічних стежок
Надслучанського регіонального ландшафтного парку**

№ з/п	Назва	Тип	Протяжність, км	Перепад висот, м	Кількість оглядових точок
1	Соколині гори	пішохідна	2,66	38	9
2	Щербовець	пішохідна	6,7	54	10
3	Млинкова річка	пішохідна	4,1	29	10
4	Губківський замок	пішохідна	4,8	30	11
5	Стави	пішохідна	8,2	29	9
6	На колесах Соколиними горами	VELO	165	102	10
7	Велосипедна мандрівка Соколиними горами	VELO	28	55	9
8	Лісовими стежками Полісся	кінна	5,5	28	9

Джерела інформації

1. Екологічна стежка (методика, організація, характеристика модельної стежки „Лісники”) / Я.П.Дідух, В.М.Єрмоленко, О.Т.Крижанівська та ін. – К.: Фітосоціоцентр, 2000. — 88 с.
2. Тропа в гармонії з природою : сб. рос. и зарубеж. опыта по созданию еколог. троп. – М.: Р.Валент, 2007. – 176 с.
3. *Галкін С.І., Калашнікова Л.В., Дойко Н.М. та ін.* Екологічною стежкою дендропарку «Олександрія». – Біла Церква: Білоцерківдрук, 2013. – 40 с.
4. Appalachian Trail Conservancy [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.appalachiantrail.org>
5. *Заповідними стежками Поділля* / Під ред. Я.Б. Олійника. – К.: Ніка-Центр, 2003. – 57 с.
6. *Стельмащук В.Г., Гребенюк Є.В., Ростківський О.Ф. та ін.* Проект організації території Кременецького ботанічного саду як приклад реконструкції та будівництва ботанічних садів // Будівництво та реконструкція ботанічних садів і дендропарків в Україні. – Сімферополь: Таврійський національний університет, 2006. – С. 97–101.
7. *Кляшторна Г.В.* Екологічна стежка в дендропарку „Олександрія”. – К.: Час, 1990. – 32 с.
8. Л.М.Бабюк. Теоретико-методологічні засади наукового обґрунтування створення екологічних стежок // Природа Західного Полісся та прилеглих територій. Випуск №7. – Луцьк. - 2010. - С.71-75.
9. Leiper N. The framework for tourism: Towards definitions of tourism, tourists and the tourism Industry // *Annals of Tourism Research*. – 1979. – №6. – P.390-407.
10. Экономика туризма: теория и практика: учеб. пособ. / К.Купер [и др.]. - СПб.: Омега, 1998. - 200 с.
11. Микитин Т.М. Використання маркетингу туристичних дестинацій для просування об'єктів природно-заповідного фонду Рівненщини // *Економічні науки. Серія «Регіональна економіка»*. Збірник наукових праць. Випуск 11 (43). –Луцьк, 2014, с. 159-167.
12. *Природно-заповідний фонд Рівненської області* / Під ред. Ю.М.Гришенка. – Рівне; Волинські обереги. 2008. -216 с.
13. Герасимчук З.В., Микитин Т.М., Якимчук А.Ю. *Маркетинг природно-заповідних територій*. Монографія. Луцьк: ЛНТУ, 2012. – 245 с.

3.7.Регіональні організаційні аспекти розвитку ринку сільського зеленого туризму

На сьогодні вітчизняна економіка переживає складні часи, що обумовлено спадом виробництва, розривом зв'язків із Російською Федерацією, перманентними військовими діями на Сході України, не завжди вдалим реформами, корупцією тощо, що в свою чергу впливає на зниження платоспроможності населення та підвищення рівня соціальної напруги в українському суспільстві. За таких непростих часів для українського споживача актуальним як ніколи є питання забезпечення родини всім необхідним для повноцінного існування, в тому числі і якісним відпочинком. Альтернативою дорогим (і не завжди безпечним) курортам Криму, Туреччини, Єгипту тощо могли б стати місцеві сільські садиби, які б за помірними цінами надавали б нашим співвітчизникам якісні відпочинкові послуги.

Однією з проблем, яка стоїть на заваді повноцінного розвитку такого виду туризму як сільський зелений, є недостатній рівень економічної та маркетингової підготовки сільського населення, низький рівень його обізнаності стосовно започаткування такого виду підприємницької діяльності, умов та технології його реалізації.

Проблемам управління підприємствами сільського зеленого туризму присвячені праці таких вчених і практиків, як: Васильєв В.В. [2, 3], Дмитрук А.Ю. [5], Зінько Ю.В. [6], Кафарський О.В. [8], Товт М. [14], Ілляшенко С.М. [7] та інших. В своїх працях автори також досліджують питання створення, розвитку і функціонування підприємств сільського зеленого туризму.

Незважаючи на значну кількість публікацій у рамках досліджуваної тематики, переважно недостатньо опрацьованими залишаються питання, пов'язані із організацією діяльності підприємств сільського зеленого туризму. Зазначена проблема, її актуальність, а також необхідність пошуку шляхів її вирішення, зумовили вибір теми статті, постановку мети і завдання дослідження.

Сільський зелений туризм явище не нове для світу. За даними компанії „Бізнесресурс” 35% міського населення Європи надають перевагу відпочинку на природі, переважно у сільській місцевості. Розвиток сільського зеленого туризму не тільки допомагає збереженню природних територій, забезпечує роботою місцеве населення, але й сприяє наповненню

Наукове видання

Перспективи розвитку сільського та екологічного туризму в Україні

Монографія

В монографії містяться результати детального та всебічного дослідження сучасних трендів в організації та функціонування сільського та екологічного туризму в Україні, а також аналогічних процесів у країнах із розвинутою ринковою економікою, напрямків і пріоритетів їх державної підтримки, інституціонального середовища інноваційного розвитку цього сектору економіки, ролі і значення маркетингової складової у прогнозуванні та побудові стратегії розвитку надавачів послуг сільського туризму.

Монографія розрахована на спеціалістів в області економічних і соціальних відносин і рекомендується до використання аспірантами, студентами вищих навчальних закладів. Робота також зацікавить усіх, хто вивчає інфраструктурну економіку і цікавиться проблемами і новими тенденціями та перспективами розвитку сільського та екологічного туризму в Україні.

Переклади і передруки дозволяються лише за згодою авторів

Громадська організація „Рівненський центр маркетингових досліджень”

Відповідальний за випуск Микитин Тарас Миронович

Формат 60x84 1/8.

Папір офсет.

Гарнітура Times.

Друк офсет.

Ум. друк. арк. 33.

Наклад 110 прим.

Видавець Олег Зень

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

серія РВ №26 від 6 квітня 2004 р.

вул.Кн.Романа, 9/24, м.Рівне, 33022;

0362-24-45-09; 068-0250-674;

olegzen@ukr.net

Видруковано: ФОП Лецкалюк Ю.О.

вул.В.Чорновола, 17, м.Рівне

33028; тел. 0362-26-76-05.